

Expertadvies EPUB 3.2

Datum:	20 februari 2020
Versienummer:	1.0
Opdrachtgever:	Forum Standaardisatie Postbus 96810 2509 JE Den Haag 070-8887776 info@forumstandaardisatie.nl
Procedurebegeleiding:	Lost Lemon
Voorzitter expertgroep:	Diana Koppenol
Auteurs:	Jeroen de Ruig, Jasper Muskiet

Inhoud

1 Samenvatting en advies	3
2 Doelstelling expertadvies	4
2.1 <i>Achtergrond</i>	4
2.2 <i>Doelstelling expertadvies</i>	4
2.3 <i>Doorlopen proces</i>	4
2.4 <i>Vervolg</i>	5
2.5 <i>Samenstelling expertgroep</i>	5
2.6 <i>Leeswijzer</i>	6
3 Toelichting standaard	7
4 Toepassings- en werkingsgebied	8
4.1 <i>Functioneel toepassingsgebied</i>	8
4.2 <i>Organisatorisch werkingsgebied</i>	8
5 Toetsing van standaard aan criteria	9
5.1 <i>Toegevoegde waarde</i>	9
5.2 <i>Open standaardisatieproces</i>	14
5.3 <i>Draagvlak</i>	17
5.4 <i>Opname bevordert adoptie</i>	19
5.5 <i>Adoptieactiviteiten en aanvullend advies</i>	21

1 Samenvatting en advies

Op basis van het expertonderzoek wordt geadviseerd om EPUB 3.2 op te nemen op de lijst aanbevolen standaarden van het Forum Standaardisatie als vervanging van EPUB 3.0.

Als (niet verplicht) functioneel toepassingsgebied voor EPUB 3.2 wordt geadviseerd:

EPUB wordt toegepast bij het publiceren van niet-reviseerbare elektronische documenten, geoptimaliseerd voor gebruik op - maar niet beperkt tot - draagbare apparaten zoals e-readers, tablets en smartphones.

Als organisatorisch werkingsgebied wordt geadviseerd:

Nederlandse overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en instellingen uit de (semi-) publieke sector.

Paragraaf 5.5 van dit document beschrijft aanbevelingen van de expertgroep aan het Forum Standaardisatie en het Overheidsbreed Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO) ten aanzien van de stimulering van adoptie van de standaard.

2 Doelstelling expertadvies

2.1 Achtergrond

De Nederlandse overheid streeft naar betrouwbare gegevensuitwisseling door het gebruik van open standaarden en het voorkomen van vendor lock-in. Het actieplan "Open Overheid", de Digitale Agenda 2017 en de kabinetsreactie op het Rapport Elias benadrukken dit beleid. Om dit doel te bereiken, onderstrepen het instellingsbesluit van het Forum Standaardisatie, de Generieke Digitale Infrastructuur en de verschillende architectuurkaders het gebruik van open standaarden bij het ontwerpen of inkopen van informatiesystemen.

Een van de maatregelen om de adoptie van open standaarden te bevorderen is de publicatie en het beheer van een lijst met open standaarden waarvoor een 'pas toe of leg uit' verplichting geldt of waarvan het gebruik 'aanbevolen' is. Het Overheidsbreed Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO) besluit welke standaarden op deze lijst worden opgenomen. Het OBDO baseert zich hierbij op expertadviezen, openbare consultaties en adviezen van het Forum Standaardisatie.

2.2 Doelstelling expertadvies

Dit document is een expertadvies voor EPUB 3.2 gericht aan het OBDO en Forum Standaardisatie. EPUB 3.2 is aangemeld voor opname op de lijst met open standaarden ter vervanging van EPUB 3.0.

Doel van dit document is om het OBDO te adviseren over de volgende vraagstukken:

- Of EPUB 3.2 in aanmerking komt voor opname op de lijst aanbevolen standaarden, al dan niet onder bepaalde voorwaarden.
- Hoe functioneel toepassingsgebieden van verschillende documentstandaarden op de beide lijsten zich tot elkaar verhouden.
- Of de diverse documentstandaarden nog wel de juiste status hebben (aanbevolen of verplicht).
- Wanneer welke documentstandaard het beste kan worden toegepast.

2.3 Doorlopen proces

Voor het opstellen van dit expertadvies is de volgende procedure doorlopen:

1. De procesbegeleider heeft op 15 oktober 2019 een intakegesprek gevoerd met de indiener. Tijdens de intake is de standaard getoetst op criteria voor in behandeling name en is een eerste inschatting gemaakt van de kansrijkheid van de procedure.
2. Op basis van de intake heeft het Forum Standaardisatie op 11 december 2019 besloten de aanmelding in procedure te nemen. Hierop volgend is een expertgroep samengesteld en een voorzitter aangesteld.
3. In afstemming met vertegenwoordigers van het Bureau Forum Standaardisatie is een lijst van experts opgesteld. De experts zijn vervolgens uitgenodigd voor de expertsessie op 20 januari 2020.
4. De leden van de expertgroep hebben een voorbereidingsdossier gekregen dat is samengesteld met informatie uit de aanmelding en

het intakeadvies. Voorafgaand aan de expertbijeenkomst heeft de expertgroep dit voorbereidingsdossier doorgenomen en aandachtspunten geïdentificeerd.

5. De expertgroep is op 20 januari 2020 bijeengekomen om de bevindingen in het algemeen en de geformuleerde vraagstukken in het bijzonder te bespreken. Tijdens deze bijeenkomst zijn ook het toepassings- en werkingsgebied van de standaard EPUB 3.2 vastgesteld.

Dit expertadvies is een uitwerking van de diverse eerder genoemde vraagstukken met betrekking tot de diverse documentstandaarden en EPUB 3.2 in het bijzonder. De procesbegeleider heeft een concept van dit expertadvies aan de leden van de expertgroep gestuurd met verzoek om commentaar. Na verwerking van het commentaar van de experts, is het rapport nogmaals toegestuurd aan de experts. Vervolgens is het expertadvies afgerond en ter kennisgeving ingediend bij het Bureau Forum Standaardisatie (het secretariaat van het Forum Standaardisatie).

2.4 Vervolg

Het Bureau Forum Standaardisatie zal dit expertadvies openbaar maken ten behoeve van een publieke consultatie die plaatsvindt van 15 februari 2020 tot 15 maart 2020. Eenieder kan gedurende de consultatieperiode een reactie geven op dit expertadvies. Na afsluiting van de openbare consultatie koppelt het Bureau Forum Standaardisatie de reacties terug aan de expertgroep.

Het Forum Standaardisatie stelt met het expertadvies en de relevante inzichten uit de openbare consultatie een advies aan het OBDO op. Het OBDO besluit met dit advies om de standaard wel of niet op de lijst open standaarden te plaatsen.

2.5 Samenstelling expertgroep

Het Forum Standaardisatie streeft naar een representatieve expertgroep met een evenwichtige vertegenwoordiging van (toekomstige) gebruikers (zowel publiek als privaat), leveranciers, wetenschappers en andere belanghebbenden. De expertgroep heeft een onafhankelijk voorzitter die de expertgroep leidt en de verantwoordelijkheid neemt voor het expertadvies.

Als onafhankelijk voorzitter is opgetreden Diana Koppenol, directeur van Lost Lemon.

Jeroen de Ruig en Jasper Muskiet, adviseurs bij Lost Lemon, hebben de procedure in opdracht van het Bureau Forum Standaardisatie begeleid.

Aan de expertbijeenkomst hebben deelgenomen:

- Hans Beerens (Stichting Dedicon, indiener)
- Susan Breeuwsma (Centraal Boekhuis)
- Henri Kaper (VNG Realisatie)
- Johan van der Knijff (Koninklijke Bibliotheek)
- Pepijn Lucker (Nationaal Archief)
- Jaap van der Putte (Internet Academy)
- Ralph de Rooij (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties)
- Edmar Schut (Stichting Dedicon)
- Jacob Takema (Nationaal Archief)
- Ivan van Vliet (Ministerie van Algemene Zaken)

Redouan Ahaloui en Han Zuidweg van het Bureau Forum Standaardisatie waren als toehoorders bij de expertbijeenkomst aanwezig.

2.6 Leeswijzer

Hoofdstuk 3 geeft een korte toelichting op de standaard, met name het nut en de werking ervan.

Hoofdstuk 4 beschrijft het voorgestelde functioneel toepassingsgebied (situaties waarin de standaard functioneel gebruikt moet worden) en organisatorisch werkingsgebied (organisaties die de standaard moeten toepassen).

Hoofdstuk 5 beschrijft de resultaten van de toetsing van de standaard aan de hand van de criteria voor opname op de lijst open standaarden.

3 Toelichting standaard

De standaard EPUB 3.2 is bedoeld voor het distribueren en uitwisselen van digitale publicaties en documenten. EPUB 3.2 wordt gepositioneerd als de open standaard voor het publiceren van digitale boeken, ofwel eBooks.

De standaard maakt het mogelijk om 'niet-reviseerbare' documenten te downloaden, lokaal op te slaan en offline weer te geven. Deze weergave is 'reflowable', i.e. de weergave past zich aan, aan het type apparaat dat hiervoor gebruikt wordt waarbij de gebruiker kan kiezen hoe de content gepresenteerd wordt. Digitale documenten in EPUB-formaat kunnen daardoor op een breed scala aan apparaten (zoals PC's, e-readers, tablets en smartphones) optimaal worden weergegeven.

Aanvullend bevat de standaard de functionaliteit om de toegankelijkheid te waarborgen (bijvoorbeeld ten behoeve van mensen met een leesbeperking) en om multimedia content zoals audio en video toe te voegen en waarbij het mogelijk is tekst en multimedia met elkaar te synchroniseren. Ten opzichte van EPUB 3.0 heeft EPUB 3.2 geen belangrijke wijzigingen buiten de nodige updates om de standaard actueel te houden. In EPUB 3.2 is het mogelijk metadata over toegankelijkheid volgens de standaard toe te voegen, de gebruiker wordt dan gericht geïnformeerd over de mate van toegankelijkheid.

Hoe EPUB zich verhoudt tot andere documentstandaarden, wordt toegelicht in paragraaf 5.1.2

4 Toepassings- en werkingsgebied

De *instructie rijksdienst inzake de aanschaf van ICT producten en ICT diensten* verplicht overheidsorganisaties om relevante standaarden op de pas-toe-of-leg-uit lijst uit te vragen en toe te passen bij aanbestedingstrajecten.

Afhankelijk van de aan te schaffen functionaliteit moet een overheidsorganisatie bepalen welke standaarden op de pas-toe-of-leg-uit lijst relevant zijn. Hiervoor is voor iedere standaard een *functioneel toepassingsgebied* (in welke situaties is de standaard functioneel van toepassing) en een *organisatorisch toepassingsgebied* (welke organisaties moeten de standaard gebruiken) beschreven.

Secties 4.1 en 4.2 geven het advies van de expertgroep voor het functioneel en organisatorisch toepassingsgebied van EPUB 3.2.

4.1 Functioneel toepassingsgebied

De expertgroep adviseert als (niet verplicht) functioneel toepassingsgebied voor EPUB 3.2:

EPUB wordt toegepast bij het publiceren van niet-reviseerbare elektronische documenten, geoptimaliseerd voor gebruik op - maar niet beperkt tot - draagbare apparaten zoals e-readers, tablets en smartphones.

4.2 Organisatorisch werkingsgebied

De expertgroep adviseert om het organisatorisch werkingsgebied van de standaard overeen te laten komen met het werkingsgebied waarop de 'pas toe of leg uit' verplichting van toepassing is, te weten:

Nederlandse overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en instellingen uit de (semi-) publieke sector.

5 Toetsing van standaard aan criteria

Het Forum Standaardisatie hanteert vier hoofdcriteria om te bepalen of een standaard in aanmerking komt voor opname op de lijst:

1. Heeft de standaard toegevoegde waarde?
2. Zijn de standaard en het standaardisatieproces voldoende open?
3. Heeft de standaard voldoende draagvlak?
4. Is opname op de lijst nodig om de adoptie te bevorderen?

Ieder van deze hoofdcriteria heeft deelcriteria die beschreven staan in het document '[Toetsingsprocedure en criteria voor lijst met open standaarden voor indieners en experts](#)', te vinden op de website van het Forum Standaardisatie.

Dit hoofdstuk beschrijft per criterium het resultaat van de toetsing. Voor de volledigheid is tevens de beschrijving van elk criterium opgenomen.

5.1 Toegevoegde waarde

De interoperabiliteitswinst en andere voordelen van adoptie van de standaard wegen overheidsbreed en maatschappelijk op tegen de risico's en nadelen.

5.1.1 Is het toepassings- en werkingsgebied van de aanmelding goed gedefinieerd?

5.1.1.1 *Is het functioneel toepassingsgebied goed gedefinieerd?*

EPUB is aangemeld voor de lijst aanbevolen standaarden. Een functioneel toepassingsgebied is daarom niet van toepassing. Een aanbevolen, niet verplicht toepassingsgebied staat beschreven in paragraaf 4.1.

5.1.1.2 *Is het organisatorisch werkingsgebied goed gedefinieerd?*

EPUB is aangemeld voor de lijst aanbevolen standaarden. Een organisatorisch werkingsgebied is daarom niet van toepassing. Een aanbevolen werkingsgebied staat beschreven in paragraaf 4.2.

5.1.1.3 *Is de standaard generiek toepasbaar (en niet alleen bedoeld voor gegevensuitwisseling met één of een beperkt aantal specifieke organisaties)? (toelichtende vraag)*

Ja. Deze standaard is bedoeld voor uitwisseling van publicaties en documenten van zowel (semi-)overheidsorganisaties onderling, tussen (semi-)overheidsorganisaties en bedrijven en tussen (semi-)overheidsorganisaties en burgers.

5.1.2 Verhoudt de standaard zich goed tot andere standaarden?

5.1.2.1 *Kan de standaard naast of in combinatie met reeds opgenomen standaarden worden toegepast (d.w.z. de standaard conflicteert niet met reeds opgenomen standaarden)?*

Ja. EPUB 3.0 staat nu al op de lijst aanbevolen standaarden. Wel adviseren de experts om een duidelijke en gedragen beslisboom te publiceren waarin wordt toegelicht wanneer welke documentstandaard gebruikt kan/moet worden.

5.1.2.2 Biedt de aangemelde standaard meerwaarde boven reeds opgenomen standaarden met een overlappend functioneel toepassings- en organisatorisch werkingsgebied? (Dit kan ook om een nieuwe versie van dezelfde standaard gaan.)

EPUB 3.2 heeft een toepassingsgebied dat deels overlapt met de [PDF-standaarden](#) op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Volgens de 'pas toe of leg uit'-lijst moeten ook de PDF standaarden worden toegepast op de uitwisseling van 'niet-reviseerbare', elektronische documenten. De belangrijkste meerwaarde van de EPUB 3.2 standaard ten opzichte van de PDF-standaarden zijn:

1. EPUB 3.2 is specifiek ontwikkeld om de weergave (reflowable) te kunnen aanpassen aan het apparaat dat wordt gebruikt (portability).
2. EPUB 3.2 ondersteunt de toevoeging (embedded) van multimedia content (audio / video), waarbij het mogelijk is tekst en multimedia met elkaar te synchroniseren. Dit betekent dat het woord dat klinkt op dat moment visueel gemarkeerd (highlight) wordt weergegeven.
3. EPUB 3.2 waarborgt een hoge mate van digitale toegankelijkheid, mits goed toegepast.
4. EPUB 3.2 bestand kan naar de behoeften van de gebruiker worden aangepast, bijvoorbeeld achtergrond kleur, lettergrootte en indeling.
5. Teksten, tabellen en schema's zijn in EPUB 3.2 na te bewerken voor publicatie.
6. EPUB 3.2 is veel geschikter voor machineleerbaarheid door bijvoorbeeld de toepassing van tekstanalyse middels tekstmining.

Daarnaast heeft EPUB 3.2 relatie met de technische standaarden HTML5, SVG en XML.

Het Bureau Forum Standaardisatie heeft een beslisboom gemaakt (zie hieronder, aan het einde van deze paragraaf) en gepubliceerd op de website van het Forum Standaardisatie. Het doel van de beslisboom is (semi)overheidsorganisaties te helpen de juiste standaard te kiezen afhankelijk van het doel van de publicatie.

De beslisboom heeft geen formele status en is nog niet eerder voorgelegd aan een groep experts. Tijdens de expertbijeenkomst is kort stilgestaan bij de beslisboom en hebben de experts de volgende opmerkingen geplaatst:

- Digitale toegankelijkheid en duurzaamheid (archivering) kunnen soms tegenstrijdig zijn aan elkaar. Archiveren is gericht op het duurzaam 'bevriezen' van de inhoud (visual integrity) en voor digitale toegankelijkheid is juist flexibiliteit vereist, zodat de gebruiker kan lezen op de manier die bij hem/haar past en met de (hulp)middelen die hij/zij heeft. Digitale toegankelijkheid is overigens een vereiste voor elk bestandsformaat.
- Een groot verschil tussen PDF en EPUB is dat PDF een kantoorbestandsformaat is, en EPUB gestructureerde, meta-gedateerde informatie is.
- PDF/A is in de eerste plaats ontwikkeld voor archivering en niet voor digitale toegankelijkheid. Ook een PDF 1.7 bestand kan digitaal toegankelijk gemaakt worden. PDF is nog steeds populair vanwege de

mogelijkheid om de publicatie eenvoudig af te drukken exact in de vorm waarin het is gepubliceerd.

- Diverse organisaties noemen vaak de authenticiteit¹ van het document als juridische reden dat in PDF gepubliceerd wordt. Dat is niet altijd terecht.
- Definieer duidelijker dat 'digitale toegankelijkheid' de betekenis heeft van 'WCAG 2.1 compliant'.
- In de beslisboom valt EPUB te snel af. Want als een document niet op een mobiel apparaat hoeft te worden gelezen, kan EPUB nog altijd een goed formaat zijn voor digitale toegankelijkheid of zelfs duurzame toegankelijkheid.
- Neem de mogelijkheid tot nevenschikking duidelijker op in de beslisboom. Nevenschikking betekent dat twee standaarden naast elkaar kunnen worden gebruikt voor dezelfde publicatie, waarbij één versie vooral voldoet aan de eisen van digitale toegankelijkheid en de andere versie voor duurzaam archiveren. Bij nevenschikking (maar idealiter altijd) moet de mate van digitale toegankelijkheid van de documenten aan gebruikers kenbaar worden gemaakt, zodat door de gebruikers vooraf een keuze kan worden gemaakt, bijvoorbeeld voor de toegankelijke EPUB in plaats van de fixed layout PDF. EPUB 3.2 kent in de metadata de mogelijkheid een 'accessibility summary' op te nemen, een samenvatting van de mate van toegankelijkheid (een 'toegankelijkheidsverklaring') die bij distributie (online aanbieden) getoond kan worden.
- Beperk het functioneel toepassingsgebied van PDF in de toekomst naar de mogelijkheid om de publicatie eenvoudig af te drukken en duurzaam te archiveren. De functionele toepassing van EPUB voor digitale toegankelijkheid, waarbij de wens van de gebruikers bestaat om de leesbaarheid van de publicatie aan te passen naar eigen behoefte.

Het is niet eenvoudig om een eenduidige beslisboom te maken. Ondanks de korte tijd dat de beslisboom is besproken, zijn veel nuttige opmerkingen geplaatst die helpen om de beslisboom te verbeteren. Het belang van een beslisboom is groot omdat alle (semi)overheidspartijen nu zelfstandig het vraagstuk proberen in te vullen met wisselend succes. De behoefte aan kennis- en ervaringsdeling is groot en zal zijn beslag moeten krijgen in de beslisboom.

Aanbeveling is om vanuit het Bureau Forum Standaardisatie de kennis en ervaringsdeling te blijven stimuleren en experts vaker bij elkaar te brengen met als doel een zoveel mogelijk eenduidige beslisboom die overheidspartijen helpt bij de publicatie en archivering van overheidsinformatie.

¹ Het niet reviseerbaar zijn van de publicatie en de gelijkenis met de oorspronkelijke publicatie, waarbij de juridische waarde van het document gelijk is aan een papieren versie.

Figuur 1: Beslisboom opgesteld door Bureau Forum Standaardisatie om (semi)overheidsorganisaties te helpen bij het kiezen van de juiste publicatie standaard.

5.1.2.3 *Biedt de aangemelde standaard meerwaarde boven bestaande concurrerende standaarden die in aanmerking zouden kunnen komen voor opname? (toelichtende vraag)*

Voor het functionele toepassingsgebied voor het publiceren van eBooks zoals afgebakend in paragraaf 4.1, zijn er geen bestaande concurrerende open standaarden.

Er zijn wel vergelijkbare, concurrerende, eBook standaarden die echter niet open zijn: Mobipocket, KF8 (Amazon, voor Kindle), Apple Fixed Layout EPUB, ibooks (Apple). EPUB 3.2 biedt daarom sterke meerwaarde ten opzichte van deze leveranciersafhankelijke standaarden vanwege de openheid van de standaard.

5.1.2.4 *Is de standaard een internationale standaard of sluit de standaard aan bij relevante internationale standaarden? (toelichtende vraag)*

EPUB 3.2 is een internationale standaard. Het beheer is in handen van de [EPUB 3 Community Group](#) onderdeel van W3C, o.a. beheerder van diverse web-standaarden.

5.1.3 Wegen de kwantitatieve en kwalitatieve voordelen van adoptie van de standaard, voor de (semi-)overheid als geheel en voor de maatschappij, op tegen de nadelen?

5.1.3.1 *Zijn de kosten van implementatie acceptabel en zijn deze kosten bekend en inzichtelijk?*

Ja.

1. De kosten zijn acceptabel en niet anders dan bij andere document standaarden. Vanuit Microsoft Word (nog steeds de meest gebruikte kantoorapplicatie binnen de overheid) is het niet zomaar mogelijk om een EPUB te creëren. Hiervoor bestaan inmiddels wel commerciële en niet-commerciële plugins, maar of deze eenvoudig te gebruiken zijn is bij de experts niet duidelijk.
2. De experts doen de aanbeveling aan de overheid om tooling te ontwikkelen die de medewerker ondersteunt in het creëren van een toegankelijk EPUB bestand (zie ook 5.5).
3. De digitale toegankelijkheid is een wettelijke eis. Het vraagt een tijdsinvestering van organisaties om de bronbestanden zo te maken dat ze daadwerkelijk geschikt zijn om een EPUB te maken die voldoet aan de toegankelijkheidseisen of een ander digitaal toegankelijk bestand, zoals PDF/UA. Bijvoorbeeld door de consequente toepassing van structurelementen en stijlen in een Microsoft Word bestand. Dit betekent ook dat gebruikers (producenten) van de standaarden hierin zo nodig getraind moeten worden. Dit betekent dus sowieso een tijdsinvestering om publicaties toegankelijk te maken.
4. (Semi-)overheidsorganisaties hebben behoefte aan een duidelijke beslisboom waarmee voor elk soort document kan worden bepaald in welk formaat het moet worden gepubliceerd (zie ook 5.5), zodat kan worden voldaan de wet digitale overheid, waarin de digitale toegankelijkheid geregeld is. Het maken van keuzes, investeren in de juiste kennis en aanpassingen in het publicatieproces, zal voor de meeste organisaties om een investering vragen.

5.1.3.2 *Is er een (kwalitatieve) businesscase van de standaard aanwezig?*

Ja. EPUB 3.2 is een formaat voor distributie en uitwisselbaarheid van digitale publicaties en documenten. De standaard biedt een middel voor het weergeven, inpakken en coderen van gestructureerd en semantisch verrijkte webcontent en distributie in de vorm van één enkel bestand.

De reflowable weergave maakt bijvoorbeeld informatie op elk scherm goed leesbaar. De tekst is synchroon te lezen en te beluisteren. Dankzij de dubbele modaliteit (auditief en visueel) is de informatie door mensen met een visuele beperking, concentratiestoornissen en taalproblematiek toegankelijk te verwerken. Daarmee onderscheidt EPUB zich van andere document standaarden.

- 5.1.3.3 *Is de meerwaarde van de standaard goed inzichtelijk te maken? Wat betekent de standaard voor de (bedrijfs)processen van een organisatie of keten en wat los je met de standaard op?*

Ja. De standaard draagt bij aan server-onafhankelijke publicatie van digitale content op toegankelijke wijze en is praktisch bruikbaar voor uiteenlopende groepen gebruikers; in het bijzonder gebruikers van draagbare apparaten (zoals tablets, e-readers en smartphones) en hulpapparatuur en -programmatuur (zoals screenreaders en voicebrowsers).

- 5.1.3.4 *Zijn de beveiligingsrisico's aan overheidsbrede adoptie van de standaard acceptabel?*

Ja, er zijn geen beveiligingsrisico's geïdentificeerd. De risico's zijn niet anders dan bij andere vormen van online publicatie, zoals HTML-pagina's op websites. Door het toepassen van Digital Rights Management (DRM) zijn EPUBs inhoudelijk te beveiligen en lastig te kopiëren.

DRM zou mogelijk een negatieve invloed hebben op de mogelijkheid van tekstanalyse. Immers als DRM de toegankelijkheid van EPUB bestanden beperkt, is het wellicht niet mogelijk om tekstanalyse te doen op die bestanden die zijn voorzien van DRM. Desgevraagd konden de experts geen voorbeeld geven van toepassing van DRM binnen de overheid. DRM wordt voornamelijk toegepast voor commerciële doeleinden en daar is binnen de overheid geen sprake van.

- 5.1.3.5 *Zijn de privacyrisico's aan overheidsbrede adoptie van de standaard acceptabel?*

Ja, er zijn geen privacyrisico's geïdentificeerd.

- 5.1.4 Conclusie criteria 'Toegevoegde waarde'

De expertgroep concludeert dat EPUB 3.2 wel toegevoegde waarde heeft als standaard. Met name als bestanden worden gebruikt op portabel apparaten en waarbij de wens bestaat tekst en multimedia content (audio/video) synchroon te gebruiken.

5.2 Open standaardisatieproces

De ontwikkeling en het beheer van de standaard zijn op een open, onafhankelijke, toegankelijke, inzichtelijke, zorgvuldige en duurzame wijze ingericht.

- 5.2.1 Is de documentatie voor een ieder drempelvrij beschikbaar?

- 5.2.1.1 *Is het specificatiedocument beschikbaar zonder dat er sprake is van belemmeringen (zoals hoge kosten of lidmaatschapseisen)?*

Ja, het specificatiedocument is kosteloos verkrijgbaar.

- 5.2.1.2 *Is de documentatie over het ontwikkel- en beheerproces (bijv. het voorlopige specificatiedocument, notulen en beschrijving van de besluitvormingsprocedure) beschikbaar zonder dat er sprake is van*

belemmeringen (zoals hoge kosten of lidmaatschapseisen)?

Documentatie over het ontwikkel- en beheerproces is vrij beschikbaar en toegankelijk.

5.2.2 Is het intellectuele eigendomsrecht voor eenieder beschikbaar, zodat de standaard vrij implementeerbaar en te gebruiken is?

5.2.2.1 *Stelt de standaardisatieorganisatie het intellectueel eigendomsrecht op de standaard (bijvoorbeeld patenten of licenties) onherroepelijk royalty-free voor eenieder beschikbaar?*

Ja, de specificatie is ontwikkeld door IDPF, die in 2017 is opgegaan in W3C. De standaard is in beheer van de EPUB3 Community Group, die onderdeel is van W3C. Alle standaarden van deze community zijn open standaarden en zonder kosten en lidmaatschap te raadplegen op de openbare projectsite van de werkgroep. Het intellectuele eigendomsrecht is dus onherroepelijk vrijgegeven.²

5.2.2.2 *Garandeert de standaardisatieorganisatie dat partijen die bijdragen aan de ontwikkeling van de standaard hun intellectueel eigendomsrecht voor (onderdelen van) de standaard onherroepelijk royalty-free voor eenieder beschikbaar stellen?*

Ja, royalty-free standaard wordt gegarandeerd.³

5.2.3 Is de inspraak van eenieder in voldoende mate geborgd?

5.2.3.1 *Is het besluitvormingsproces toegankelijk voor alle belanghebbenden (bijv. gebruikers, leveranciers, adviseurs, wetenschappers)?*

Belanghebbenden hebben inspraak op de procedures. Deze procedures zijn gepubliceerd.

5.2.3.2 *Vindt besluitvorming plaats op een wijze die zoveel mogelijk recht doet aan de verschillende belangen?*

Ja. Dat blijkt uit de beschikbare documentatie.

5.2.3.3 *Kan een belanghebbende formeel bezwaar aantekenen tegen de gevolgde procedure?*

Ja, bezwaar maken is mogelijk.

5.2.3.4 *Organiseert de standaardisatieorganisatie regelmatig overleggen met belanghebbenden over doorontwikkeling en beheer van de standaard?*

Ja, de procedures daarover zijn gepubliceerd.

5.2.3.5 *Organiseert de standaardisatieorganisatie een publieke consultatie voordat (een nieuwe versie van) de standaard wordt vastgesteld?*

Ja, dit is vastgelegd in het beheer- en ontwikkelproces.

²
³

5.2.4 Is de standaardisatieorganisatie onafhankelijk en duurzaam?

5.2.4.1 *Is de ontwikkeling en het beheer van de standaard belegd bij een onafhankelijke non-profit standaardisatieorganisatie?*

Ja, bij W3C.

5.2.4.2 *Is de financiering van de ontwikkeling en het onderhoud van de standaard voor tenminste drie jaar gegarandeerd?*

Ja. Deze financiering is geregeld via W3C.

5.2.5 Is het (versie) beheer van de standaard goed geregeld?

5.2.5.1 *Heeft de standaardisatieorganisatie gepubliceerd beleid met betrekking tot (versie)beheer van de standaard? Bij voorkeur is dit beleid ook beschreven in een beheerplan (met o.a. aandacht voor migratie van gebruikers)*

Ja, dit is gepubliceerd.

5.2.5.2 *Is de beheerdocumentatie goed vindbaar en verkrijgbaar?*

Ja, deze zijn goed vindbaar en verkrijgbaar.

5.2.5.3 *Is het belang van de Nederlandse overheid voldoende geborgd bij de ontwikkeling en het beheer van de standaard?*

Het staat Nederlandse overheidspartijen vrij om deel te nemen aan de ontwikkeling en het beheer van de standaard. Het gaat in dit geval om een internationale standaard die breder wordt toegepast dan alleen overheidsorganisaties. Op de lijst van participanten van de EPUB 3 community group staan zover is kunnen waarnemen, een enkele Nederlander. Onduidelijk is of zij ook opereren als Nederlandse vertegenwoordiging. Daarnaast wordt door de experts de inbreng vanuit de Nederlandse overheid niet als noodzakelijk geacht.

5.2.5.4 *Is de vertegenwoordiging van belanghebbenden bij het beheer van de standaard een goede representatie van het werkingsgebied en functioneel toepassingsgebied van de standaard?*

Op de lijst van participanten van de EPUB 3 community group staan veel diverse vertegenwoordigers uit tal van landen. Vertegenwoordiging vanuit commerciële en overheidsorganisaties.

5.2.5.5 *Is het standaardisatieproces van de standaardisatieorganisatie zodanig goed geregeld dat het Forum zich kan onthouden van aanvullende toetsing bij de aanmelding van een nieuwe versie van de standaard?*

Het standaardisatieproces is goed geregeld. Ontwikkelingen kunnen wel invloed hebben op de verhouding met andere documentstandaarden. Daarom is aanvullende toetsing bij aanmelding van een nieuwe versie wel gewenst.

5.2.6 Is er adoptieondersteuning voor de standaard?

5.2.6.1 *Is er een toegankelijk aanspreekpunt of organisatie waar meer informatie over de standaard is te vinden en op te vragen is?*

Ja. In Nederland geldt Dedicon als aanspreekpunt voor toegankelijke EPUB publicaties.

5.2.6.2 *Wordt er ondersteuning gegeven in de adoptie en de implementatie van de standaard?*

Ja, via de [EPUB 3 Community Group](#).

5.2.7 Conclusie criteria 'Open standaardisatieproces'

De expertgroep concludeert dat de ontwikkeling en het beheer van EPUB 3.2 wel op een open, onafhankelijke, toegankelijke, inzichtelijke, zorgvuldige en duurzame wijze zijn ingericht.

5.3

Draagvlak

Aanbieders en gebruikers moeten voldoende positieve ervaring met de standaard hebben.

5.3.1 Bestaat er voldoende marktondersteuning voor de standaard?

5.3.1.1 *Bieden meerdere leveranciers ondersteuning voor de standaard?*

EPUB wordt steeds vaker gebruikt voor nieuw uitgebrachte elektronische publicaties. Meerdere producenten leveren software voor het lezen van deze EPUB 3 formaten op meerdere platforms.

De ondersteuning bij de creatie van EPUB is nog voorbehouden aan specialisten. De softwarematige ondersteuning bij de creatie van EPUB vanuit MS Word (het meest gebruikte tekstverwerking programma binnen de overheid), is beperkt. Hiervoor zijn plugins ontwikkeld die nog een bèta status hebben of niet goed werken.

5.3.1.2 *Kan een gebruiker de conformiteit van de implementatie van de standaard (laten) toetsen?*

Ja, toetsen is mogelijk.

5.3.1.3 *Draagt de standaard voldoende bij aan interoperabiliteit zonder dat aanvullende standaardisatieafspraken (zoals lokale profielen) noodzakelijk zijn om de standaard te implementeren of te gebruiken?*

Ja, er zijn geen aanvullende afspraken nodig.

5.3.1.4 *Zijn er profielen of voorbeeldimplementaties van de standaard aanwezig en zijn deze vrij te gebruiken?*

Nee. Bij de standaard EPUB is geen sprake van lokale profielen. Er zijn veel bekende implementaties, maar beperkt binnen de (semi)overheidsorganisaties.

5.3.2 Kan de standaard rekenen op voldoende draagvlak?

5.3.2.1 *Staan de belangrijkste stakeholders vanuit de overheid voor deze standaard achter de adoptie van de standaard?*

Ja. EPUB heeft voordelen ten opzichte van PDF (zie 5.1.2.2.). Het blijkt lastig om overheidspartijen zo ver te krijgen om EPUB op grote schaal toe te passen. Dit komt onder andere door de populariteit van PDF en het idee dat EPUB relatief onbekend is. Zo is PDF makkelijk te generen vanuit standaard kantoorsoftware (bijvoorbeeld Microsoft Office) en is het ook makkelijk te printen. Daarnaast is de softwarematige ondersteuning bij de creatie vanuit MS Word beperkt.

5.3.2.2 *Staan de overheidsorganisaties die daadwerkelijk worden geraakt door een mogelijke verplichting van de standaard achter het gebruik van de standaard?*

Het aantal overheidsorganisaties dat zich actief achter het gebruik van deze standaard schaart is beperkt. De standaard heeft voordelen ten opzichte van PDF. Het creatieproces is lastig vanwege het ontbreken van goede softwarematige ondersteuning en beperkte kennis.

5.3.2.3 *Wordt de aangemelde versie van de standaard binnen het organisatorische werkingsgebied door meerdere Nederlandse overheidsorganisaties gebruikt?*

Ja, maar beperkt. Onder andere door WRR en de Koninklijke Bibliotheek. De KB publiceert EPUBs binnen de digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren, maar dit gebeurt allemaal binnen een productieworkflow. Dus niet zoals de use case van EPUB afgeleiden van MS Word originelen.

5.3.2.4 *Wordt een vorige versie van de standaard binnen het organisatorische werkingsgebied door meerdere Nederlandse overheidsorganisaties gebruikt?*

Ja, de versie EPUB 3.0 wordt nu (in beperkte mate) gebruikt. PDF wordt veel meer toegepast binnen de overheid vanwege de juridische status van de documenten die zijn gepubliceerd in PDF, de mogelijkheid om eenvoudig te printen. Het omzetten van een MS Word tekst naar een toegankelijke PDF (PDF-UA) kent ook een beperkte softwarematige ondersteuning, maar deze is wel beter doorontwikkeld dan de plugins voor MS Word voor EPUB.

5.3.2.5 *Is de aangemelde versie backwards compatible met eerdere versies van de standaard?*

Ja, dat is mogelijk.

5.3.2.6 *Zijn er voldoende positieve signalen over toekomstige gebruik van de standaard door (semi-)overheidsorganisaties, het bedrijfsleven en burgers?*

De standaard heeft voordelen ten opzichte van de concurrerende standaard PDF. Het creatieproces wordt softwarematige onvoldoende ondersteund. Zodra deze ondersteuning wel beschikbaar is, zal naar

verwachting het gebruik van EPUB toenemen, met name omdat steeds meer gebruik wordt gemaakt van portable devices. Experts geven aan graag onderzoek te doen of deze verwachting ook daadwerkelijk klopt. Het biedt EPUB voldoende voordelen ten opzichte van PDF, waardoor de toepassing van EPUB daadwerkelijk gaat toenemen.

5.3.3 Conclusie criteria 'Draagvlak'

De expertgroep concludeert dat het draagvlak voldoende is voor EPUB 3.2 als aanbevolen standaard. De standaard heeft toegevoegde waarde ten opzichte van PDF, met name bij de publicatie op portable devices. De beperkte ondersteuning in het creatieproces vanuit MS Word en de beperkte adoptie binnen de overheid is de reden waarom de standaard niet in aanmerking komt voor de Pas toe of leg uit lijst.

5.4

Opname bevordert adoptie

De opname op de lijst is een geschikt middel om de adoptie van de standaard te bevorderen.

Met de lijst wil het OBDO de adoptie van open standaarden bevorderen die voldoen aan de voorgaande criteria (toegevoegde waarde, standaardisatieproces en draagvlak).

- Met de 'pas toe of leg uit'-lijst beoogt het OBDO standaarden te verplichten als:
 - a. hun huidige adoptie binnen de (semi-)overheid beperkt is;
 - b. opname op de lijst bijdraagt aan de adoptie door te stimuleren (functie = stimuleren).
- Met de lijst aanbevolen standaarden beoogt het OBDO standaarden aan te bevelen als :
 - a. hun huidige adoptie binnen de (semi-)overheid reeds hoog is;
 - b. opname op de lijst bijdraagt aan de adoptie door te informeren en daarmee onbedoelde afwijkende keuzes te voorkomen (functie = informeren).

5.4.1 Is opname op de pas-toe-of-leg-uit lijst het passende middel om de adoptie van de standaard binnen de (semi)overheid te bevorderen?

Nee, EPUB 3.2 heeft (nog) niet voldoende draagvlak zoals de documentstandaard PDF. Bovendien is er nog te weinig (markt)ondersteuning voor de creatie van EPUB 3.2 documenten. Opname op de 'pas toe of leg uit' lijst is daarom nog niet aan de orde.

5.4.2 Is opname op de lijst aanbevolen standaarden het passende middel om de adoptie van de standaard binnen de (semi)overheid te bevorderen?

Ja. EPUB 3.2 is het vanzelfsprekende formaat voor e-books en voornamelijk daarvan bekend. Maar ook voor de publicatie van diverse vormen van overheidsinformatie is het in bepaalde gevallen geschikter dan de nu gangbare formaten zoals PDF, bijvoorbeeld voor portable devices. Vanwege de toegankelijkheid van EPUB is het belangrijk om EPUB 3.2 minimaal op te nemen als aanbevolen standaard op de lijst van open standaarden

5.4.3 Conclusie criteria 'Opname bevordert adoptie'

De expertgroep concludeert dat de lijst aanbevolen standaarden wel geschikt is voor EPUB 3.2 (zie ook 5.3.3).

5.5 Adoptieactiviteiten en aanvullend advies

Gebruik van de standaard is het uiteindelijke doel van het Forum Standaardisatie en OBDO. Plaatsing op de pas-toe-of-leg-uit lijst of de lijst aanbevolen standaarden is hiervoor een eerste stap, maar voor het daadwerkelijk adopteren (implementeren en gebruiken) van de standaard is vaak aanvullende actie benodigd. Aanvullend kan Forum Standaardisatie dan ook bijdragen aan adoptie van de standaard door het actief inzetten van adoptie-instrumenten of ondersteunende acties. Welke kansen zijn er om de adoptie te versnellen en welke drempels bestaan er die de adoptie van de standaard hinderen?

De expertgroep adviseert het Forum Standaardisatie en OBDO om bij de opname op de lijst aanbevolen standaarden de volgende oproepen ten aanzien van de adoptie van EPUB 3.2 te doen:

- Opdracht geven om voor een onderzoek naar de mogelijke voordelen van EPUB ten opzichte van PDF. Onderzoek naar gebruik en doelen van documenten (afdrukken, archiveren, lezen, data uitlezen, etc.) en adoptie door verschillende gebruikers (burger, producent, redacteur, vormgever, ontwikkelaar). Belangrijkste vraag is: in welke situaties zou EPUB doeltreffender kunnen zijn dan PDF voor de publicatie van overheidsinformatie? Tooling om creatie te ondersteunen moet worden verbeterd. Vanuit het Daisy Consortium (dat een opensource EPUB plugin voor Microsoft Word maakt) is een oproep gedaan voor ondersteuning voor doorontwikkeling van de Daisy plugin. Het NL DigiBeter Innovatiebudget stelt financiering beschikbaar voor initiatieven die bijdragen aan inclusieve dienstverlening. Mogelijk kan vanuit dit budget een financiële bijdrage worden aangevraagd. De aanvraag voor deze financiële bijdrage moet door een overheidspartij worden gedaan, die willen EPUB willen gaan toepassen.
- Opdracht geven voor een onderzoek naar de toegevoegde waarde van de toepassing van metadata bij EPUB 3.2 waarmee de digitale toegankelijkheid kan worden aangetoond.
- Vanuit het Bureau Forum Standaardisatie de kennis en ervaringsdeling blijven stimuleren en experts vaker bij elkaar brengen met als doel een zoveel mogelijk eenduidige beslisboom die overheidspartijen helpt bij de publicatie en archivering van overheidsinformatie.
- Een nulmeting laten uitvoeren naar de adoptie van EPUB 3.1 bij de overheid. De meting van de adoptie zou moeten plaatsvinden in september 2021.